



## **The Role of Urban Policy in Selecting Top Tourist Regions (Case Study: Mahshahr City)**

**Somaye Asadi**

Ph.D Student, Climatology , Department of Geography, Ahvaz Branch, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran

**Gabriel Ghorbanian<sup>1</sup>**

Assistant Professor, Department of Geography, Ahvaz Branch, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran

**Reza Borna**

Department of Geography, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

**Jafar Morshedi**

Assistant Professor, Department of Geography, Ahvaz Branch, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran

**Manochehr Javanmardi**

Assistant Professor, Department of Geography, Ahvaz Branch, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran

### **Abstract**

Sustainable development is one of the key objectives of the tourism industry in any country, and this industry is influenced by economics, politics, and geography, with its development also impacting each region. Sustainable development in tourist areas accelerates the national development process through policies that preserve resources and the environment in each region. The aim of this research is to examine the role of urban policy in selecting top tourist regions and evaluating the criteria and capabilities of tourist destinations in the city of Mahshahr. The analytic hierarchy Process (AHP) model and a likert scale questionnaire were used in this research. Firstly, the questionnaires were distributed and their data were analyzed. After obtaining the compatibility of the criteria, the weights of each criterion and option were determined and then analyzed. The findings of this study indicate that among the factors of gravity, value, distance, and selected demand for tourism in the study area, the demand criterion has been assigned the highest weight (0.54) and the attraction criterion has been assigned the lowest weight (0.06) in tourism. Furthermore, the final ranking of selected tourist areas in Mahshahr has shown that bandar imam Khomeini and Aram Park Lake, with scores of 0/354 and 0/29 respectively, are ranked first and second in priority, while the historical city of Esk is ranked seventh in a lower position. Therefore, making informed decisions based on tourism criteria has a significant impact on economic activities, and the demand criterion has a more significant impact on regional tourism development.

**Key words:** Urban Policy, National Development, Tourist, Sustainability, Mahshahr City



## نقش سیاست‌گذاری شهری در انتخاب مناطق برتر گردشگری (مطالعه موردی: شهر ماهشهر)

سمیه اسدی

دانشجوی دکتری آب و هواشناسی، گروه جغرافیا، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران.

جبرائیل قربانیان<sup>۱</sup>

استادیار، گروه جغرافیا، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران.

رضا برنا

عضو هیئت علمی گروه جغرافیا، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

جعفر مرشدی

استادیار، گروه جغرافیا، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران

منوچهر جوانمردی

استادیار، گروه جغرافیا، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران

### چکیده

توسعه پایدار یکی از اهداف مهم صنعت توریستی در هر کشوری است و این صنعت تحت تاثیر علم اقتصاد، سیاست و جغرافیا بوده و بر توسعه آن نیز در هر منطقه اثر گذار می باشد. توسعه پایدار در مناطق گردشگری، با سیاست حفظ منابع و محیط زیست در هر منطقه‌ای، فرآیند توسعه ملی را تسریع می نماید. هدف از انجام این تحقیق، بررسی نقش سیاست‌گذاری شهری در انتخاب مناطق برتر گردشگری و ارزیابی معیارها و توانمندی مکان‌های توریستی شهر ماهشهر می باشد. در انجام این تحقیق از مدل تحلیل سلسله مراتبی و پرسشنامه بر اساس طیف لیکرت استفاده شد. ابتدا اطلاعات بصورت پرسشنامه‌ها توزیع و داده‌های آن آنالیز گردید و پس از به دست آمدن سازگاری معیارها، وزن هر کدام از معیارها و گزینه‌ها به دست آمد و سپس تجزیه و تحلیل شد. یافته این تحقیق نشان داد بین معیارهای جاذبه، ارزش، مسافت و تقاضای منتخب برای گردشگری منطقه مورد مطالعه، معیار تقاضا با وزن (۰/۵۴) بیشترین اوزان و معیار جاذبه با وزن (۰/۰۶) کمترین اوزان گرد شگری را به خود اختصاص داده است. همچنین رتبه بندی نهایی مناطق منتخب گردشگری ماهشهر نشان داد که بندر امام خمینی و دریاچه پارک ارم بترتیب با امتیاز ۰/۳۵۴ و ۰/۲۹ با اولویت اول و دوم و شهر تاریخی اسک با اولویت هفتم در رتبه پایین تری قرار گرفته است. بنابراین تصمیم‌گیری درست معیارهای گردشگری بر روی فعالیت‌های اقتصادی و... اثر گذار می باشد و معیار تقاضا بر توسعه گردشگری منطقه اثر گذارتر است.

کلمات کلیدی: سیاست‌گذاری شهری، توسعه ملی، گردشگری، پایداری، شهر ماهشهر



## مقدمه

ژئوتوریسم به‌عنوان زیر شاخه‌ای از توریسم طبیعت‌گرا، از ظرفیت‌های بالقوه زیادی برای توسعه سرزمین و پایداری منابع طبیعی برخوردار است. توسعه صنعت گردشگری و درآمد ناشی از آن، زمینه رقابت بین کشورها را فراهم نموده است. صنعت توریست و گردشگری در خیلی از کشورهای دنیا یکی از روش‌های درآمدزایی بوده و جهت رسیدن به این هدف مهم تلاش می‌کنند تا از توانمندی‌های ژئو اقلیم هر منطقه از کشور خود بهره ببرند و برای رسیدن به یک توسعه پایدار رقابت نمایند. چرا که توسعه پایدار گردشگری یکی از اهداف مهم صنعت توریستی بوده که در پی توانمندسازی اقتصادی و اجتماعی جامعه بومی، می‌باشد و اشخاص به دنبال بازدید از این جاذبه‌های طبیعی دیدنی هستند. معرفی چشم اندازهای محیطی زمینه توسعه این صنعت را در منطقه مورد مطالعه فراهم می‌کند. لذا ارتباط بین علم گردشگری با علوم محیطی، زمینه ظهور مناطق ویژه گردشگری را سبب شده و افراد زیادی را به خود جذب می‌کند. بنابراین مناطق برتر گردشگری در زندگی اقتصادی ساکنین بومی منطقه تاثیر مثبت داشته و هویت پیدا می‌کنند. هدف از انجام این تحقیق، بررسی نقش سیاست‌گذاری شهری در انتخاب مناطق برتر گردشگری و ارزیابی معیارها و توانمندی مکان‌های توریستی شهر ماهشهر می‌باشد. فرضیه این تحقیق بر این مبناست که به نظر می‌رسد بین معیارها و گزینه‌های گردشگری، ضریب تقاضا جهت مشاهده مکان‌های تاریخی، مکان‌های برتر گردشگری را به خود اختصاص داده‌اند. از ضرورت‌های این پژوهش این است که در کشور ما صنعت توریسم گردشگری به یک صنعت فراگیر و پویا درآمده و در این زمینه موفقیت‌های چشمگیری به دست آمده است و به منظور رسیدن به توریسم موفق و پایدار تلاش‌هایی در جهت کسب درآمد صورت گرفته است. شهر ماهشهر در استان خوزستان نیز از این امر مستثنی نبوده و از ظرفیت‌های بالایی جهت گردشگران برخوردار بوده و در این زمینه می‌توان ضمن حفظ آثار طبیعی و تاریخی منطقه، به درآمد زایی نیز رسید. مقاله حاضر سعی دارد تا با شناسایی برخی مکان‌های ژئوتوریسم، به بررسی اهمیت آنها در جذب گردشگری این شهرستان بپردازد. توسعه منطقه ای نقش مهمی در حوزه‌های همچون جغرافیای اقتصادی، اقتصاد منطقه ای، علوم منطقه ای و نظریه‌های رشد اقتصادی دارد. اصولاً آموزش گردشگری و افزایش درآمد منطقه در از بین بردن نابرابری در بلند مدت نقش مهمی ایفا می‌نماید.

## پیشینه تحقیق

زنگنه و همکاران (۱۴۰۳) در بررسی دفن نخاله‌های ساختمانی به روش (AHP) نشان دادند که بخش زیادی از اراضی شهرستان هفتگل در محدوده خیلی مناسب جهت احداث سایت دفن نخاله‌های ساختمانی و تخریب قرار دارد. ابرارخرم و همکاران (۱۴۰۳) در بررسی بافت قدیم منطقه مرکزی شهر همدان به روش (AHP) سازگاری کاربری با عملکرد کاربری فرهنگی و تاریخی شهر مقایسه شده و در نهایت، الگوی برتر در سازگاری با نحوه عملکرد کاربری‌های تاریخی و فرهنگی معرفی شد.

راهداری و همکاران (۱۴۰۱) با ارزیابی چند معیاره قابلیت طبیعت‌گردی به روش خطی وزن دار و ترکیب آن با روش فازی، نشان داد که مناطق با قابلیت گردشگری خیلی زیاد در مجاورت منابع آب، سایر مناظر زیبای طبیعی و راه‌های دسترسی قرار گرفته‌اند.

عابدینی و همکاران (۱۴۰۱) در ارزیابی توانمندی‌های توسعه گردشگری پایدار مسیر توریستی سبلان تا گردنه حیران اردبیل، نتیجه گرفتند که پارک جنگلی فندق لو، بالاترین امتیاز گردشگری را به خود اختصاص داده است. نعمتی و همکاران (۱۴۰۱) در ارزیابی گردشگری سلامت استان تهران نتیجه گرفتند که انجام یک عمل بد می‌تواند اثرات مناسبی بر برند و گردشگری درمانی و بازاریابی موثر آن داشته باشد. (اکبری و همکاران، ۱۴۰۱) به بررسی شاخص‌های رقابت‌پذیری جهانی گردشگری به روش ماباک پرداختند و نتیجه گرفتند مانع اصلی توسعه گردشگری مساله امنیت و عدم رشد و توسعه اقتصادی کشورهاست.

فرهادی یونکی و ایمانی خوشخو (۱۴۰۱) تاثیرگذاری زیرساخت‌های گردشگری در میزان وفاداری گردشگران شهر اصفهان را بررسی و نتیجه گرفتند که این زیرساخت‌ها باعث افزایش رضایت گردشگری و افزایش وفاداری در گردشگر به صورت غیر مستقیم می‌شود (خان‌زاده و همکاران، ۱۴۰۱) رقابت‌پذیری گردشگری شهرهای ایران را در پرتو مدیریت مقصد مطالعه نمودند و نتایج نشان داد که رقابت‌پذیری گردشگری شهرهای ایران در هیچ یک از شاخص‌های تدوین شده رقابت‌پذیری مبتنی بر قابلیت، شامل استاندارد گردشگری، ظرفیت رشد گردشگری، رقابتی بودن بنگاه‌های گردشگری و گردشگری آینده‌نگر، در وضعیت مطلوبی قرار ندارد.

مسعودیان و سعیده زرآبادی (۱۴۰۱) در ارزیابی مولفه‌های موثر در طراحی مسیرهای گردشگری میراثی محور تاریخی فرهنگی و گردشگری جلفا، نتیجه گرفتند که مولفه‌های توجه به جاذبه‌های میراثی و ایمنی و امنیت و توجه به ابعاد زیستی موثرترین مولفه‌ها در طراحی محور جلفا با رویکرد گردشگری میراثی هستند.

چقاجردی، همکاران (۱۴۰۱) در تحلیل نقش توانمندی‌های گردشگری ورزشی استان اصفهان با مدل سوات، نتیجه گرفتند که استراتژی تهاجمی (SO) دارای بیشترین وزن می‌باشد.

خیری و همکاران (۱۴۰۰) به تعیین پتانسیل و تدوین استراتژیک توسعه گردشگری با استفاده از رویکرد تلفیقی تحلیل SWOT و AHP منطقه حفاظت شده اشترانکوه پرداختند و نتایج نشان داد که وضعیت کنونی گردشگری منطقه حفاظت شده اشترانکوه با قابلیت‌ها و استعدادهای بالقوه آن تناسبی ندارد و برای حفاظت واقعی از این منطقه ضروری است گردشگری پایدار به صورت برنامه‌ریزی شده صورت گیرد.

غلامی و همکاران (۱۴۰۰) در برنامه‌ریزی راهبردی گردشگری پزشکی منطقه ۶ تهران با استفاده از مدل سوات، نشان دادند که استراتژی به دست آمده در این زمینه (SO) می‌باشد که بایستی از نقاط قوت از فرصت‌های خارجی بهره برد.

عباسی و همکاران (۱۳۹۹) نشان داد که عوامل موثر بر موفقیت برندسازی گردشگری کویر در دریاچه نمک شامل جاذبه‌های گردشگری، عوامل فرهنگی زیر ساختی، مدیریتی، حمایت‌های دولتی و جذب مشتری است که مهمترین آن جاذبه‌های گردشگری با وزن ۰/۴۰۴ و کم‌اهمیت‌ترین آنها جذب مشتری با وزن ۰/۵۶۰ شناسایی است.

فیضی زاده و همکاران (۱۳۹۹) در ارزیابی میزان آمادگی شهری از نظر گردشگری با استفاده از تحلیل تصمیم‌گیری چند معیار (GIS) نشان داد که مناطق مرکزی شهر تبریز به دلیل تمرکز بافت قدیمی و تسهیلات خدماتی و تجاری از ظرفیت بالایی جهت پذیرایی از گردشگران برخوردار هستند و لزوم توجه بیشتر به مناطق حاشیه‌ای ضروری است.



فتح الهی و استعلاجی (۱۳۹۸) با مکانیابی دهکده سلامت در شهرستان رامسر نشان داد که ۶ سایت جهت احداث دهکده سلامت مناسب می‌باشد که سایت‌ها از ۱ به ۲ به ترتیب ۰/۹۲ و ۰/۸۶، بیشترین امتیاز را به خود نسبت داده‌اند. (صادقی و بهزاد، ۱۳۹۸) نقش اکوزئومورفولوژی در گسترش پهنه‌های اکوتوریستی اردبیل را با استفاده از مدل‌های AHP و VIKOR مطالعه و نتیجه گرفتند که گردشگری عشایر، طبیعت‌گردی، ورزش‌های زمستانه در حیات وحش به ترتیب دارای رتبه‌های ۱ و ۰/۷۸ و ۰/۱۴ و ۰/۱۲ اولویت‌بندی شده‌اند.

زهره وندیان و همکاران (۱۳۹۷) در بررسی رتبه‌بندی مولفه‌های تاثیرگذار بر توسعه صنعت گردشگری ورزشی در ایران به وسیله روش تحلیل سلسله مراتبی نشان دادند که بین مولفه‌های تاثیرگذار بر توریسم ورزشی حمایت‌های سیاسی و قانونی (۰/۳۹۶) بیشترین اهمیت را دارد. و به ترتیب مولفه‌های مدیریت و هماهنگی، بازاریابی، زیرساخت‌ها و اماکن، شناخت قابلیت‌ها و ظرفیت‌ها، تحقیقات و پژوهش، فرهنگ‌سازی و آموزش، دارای رتبه‌های بعدی هستند. هاتفی و همکاران (۱۳۹۷) با مطالعه ارزیابی کانون‌های گردشگری مستعد سرمایه‌گذاری، با استفاده از مدل یکپارچه آنتروپی شانون فازی و روش ARAS فازی، نشان دادند که متوسط سرمایه‌گذاری در کانون، سطوح قابل توسعه و توپوگرافی مهمترین معیارها برای ارزیابی کانون‌های گردشگری می‌باشند و وزن بیشتری را نسبت به سایر معیارها به خود اختصاص داده‌اند. و نتایج روش آراس فازی نشان داد چشمه دیمه، سد کوه‌رنگ و آبشار شیخ علی‌خان، امتیاز بالاتری را کسب نموده‌اند.

اکبری و همکاران (۱۳۹۵) به ارزیابی توان اکولوژیک استان تهران در راستای توسعه اکوتوریسم با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی پرداختند نتایج نشان داد که ۲۲/۳۲ درصد از مساحت مناطق مورد مطالعه در کلاس خیلی مناسب و مناسب قرار دارد، این مقدار برای کلاس با قابلیت خیلی نامناسب و نامناسب برابر ۴۴/۵۷ درصد می‌باشد و حدود ۱۳/۱۱ درصد در کلاس با قابلیت متوسط قرار دارد.

پلکانپور و همکاران (۱۳۹۴) سطح بندی مناطق نمونه گردشگری، بازفت، چغاخور و سامان در استان چهارمحال بختیاری را با استفاده از روش AHP انجام دادند، نتایج نشان داد که منطقه نمونه گردشگری سامان در اولویت اول، منطقه نمونه گردشگری چغار در اولویت دوم و منطقه نمونه گردشگری بازفت در اولویت سوم قرار گرفته است.

زارعی و همکاران (۱۳۹۳) با انتخاب مکان بهینه گردشگری جزیره قشم نتیجه گرفتند که رویکرد ترکیبی AHP و TOPSIS نسبت به رویکرد غیر ترکیبی TOPSIS از برتری توان تشخیص رویکردی برخوردار است.

دلبری و داوودی (۱۳۹۱) با کاربرد تکنیک فرایند تحلیل سلسله مراتبی (AHP) در رتبه‌بندی شاخص‌های ارزیابی جاذبه‌های توریستی نشان دادند که دلیل عدم شناخت دقیق شاخص‌های ارزیابی و معیارهای رتبه‌بندی آنها، در ارزیابی و توسعه جاذبه‌های توریستی، کاستی‌های زیادی مشاهده می‌شود.

سور و همکاران (۱۳۹۱) با بررسی اولویت‌بندی معیارهای موثر در انتخاب مکان‌های مناسب گردشگری با استفاده از تحلیل سلسله مراتبی نتیجه گرفتند که جاذبه‌های منطقه با وزن ۰/۲۲ بیشترین و معیار خاک با وزن ۰/۳۳ کمترین امتیاز را کسب نموده است.

موحد و همکاران (۱۳۹۱) بازاریابی گردشگری شهری بر اساس برندیابی با مدل فرآیند سلسله مراتبی (AHP) کرمانشاه را بررسی نمودند، نتایج نشان داد که طاق بستان با توجه به معیارهای در نظر گرفته شده با ۰/۴۳۵ درصد و بیستون با ۰/۳۲۶ درصد مکان‌های مناسب جهت برندگذاری و بازاریابی انتخاب شده‌اند.

بدری و یاری حصار (۱۳۸۸) انتخاب مناطق نمونه گردشگری با استفاده از روش AHP استان کهگیلویه و بویراحمد را مطالعه و نتیجه نشان داد که مناطق گردشگری چشمه بلقیس، کوهگل و منطقه دریاچه سد کوثر، مناسبترین گزینه‌ها برای انتخاب به عنوان مناطق گردشگری و تهیه طرح جامع گردشگری هستند.

روزولینا و همکاران<sup>۱</sup> (۲۰۲۱) در بررسی توسعه اقتصادی گردشگری نتیجه گرفتند که گردشگری زمینه احیای توسعه اجتماعی و اقتصادی و احیای کاهش بهره‌وری روستایی را توصیف می‌نماید.

یانگ و همکاران<sup>۲</sup> (۲۰۲۱) در مطالعه گردشگری روستایی نتیجه گرفتند که گردشگری در کشورهای پیشرفته و در حال توسعه برای بهره‌وری انرژی و پایداری اکولوژیک محبوب شده است.

لپزانز و همکاران<sup>۳</sup> (۲۰۲۱) معتقدند است که گردشگری بطور کلی یک رویکرد قابل توجه برای ارتقاء توسعه اقتصادی است.

دوارت و همکاران<sup>۴</sup> (۲۰۲۱) در بررسی مزایای گردشگری هر منطقه نتیجه گرفتند که گردشگری غیر از مزایای اجتماعی و فرهنگی زمینه بهبود آموزش را فراهم نموده و میراث را تقویت می‌کند.

پریک و همکاران<sup>۵</sup> (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان تاثیر کیفیت خدمات بر رضایتمندی وفاداری گردشگران در گردشگری صربستان نتیجه گرفتند که بین کیفیت خدمات و رضایتمندی و همچنین بین وفاداری و رضایتمندی رابطه مستقیمی وجود دارد.

### روش‌شناسی تحقیق

پژوهش حاضر به لحاظ روش، توصیفی-تحلیلی بوده و از نظر جمع‌آوری اطلاعات، اسنادی پیمایشی و از لحاظ هدف، کاربردی می‌باشد. در انجام این تحقیق از مدل تحلیل سلسله مراتبی (AHP) و نرم افزار Expert Choice و پرسشنامه بر اساس طیف لیکرت استفاده شد. ابتدا اطلاعات بصورت ۴۰ تا پرسشنامه‌ها بین متخصصین ادارات و اساتید گردشگری توزیع و داده‌های آن جمع‌آوری و آنالیز گردید و پس از به دست آمدن سازگاری معیارها، وزن هر کدام از معیارها و گزینه‌ها به دست آمد و سپس تجزیه و تحلیل و نمودارسازی شد. یکی از بهترین فنون تصمیم‌گیری چند منظوره، تحلیل سلسله مراتبی می‌باشد که اولین بار از سوی توماس ال ساعتی در دهه ۱۹۷۰ ارائه شد (دارابی، ۱۳۷۱). این مدل روشی است که در آن معیارها و گزینه‌ها مشخص شده و ابتدا سازگاری معیارها ارزیابی و در صورت داشتن سازگاری معیارها،

<sup>۱</sup> Rosalina et al

<sup>۲</sup> Wang et al

<sup>۳</sup> Lepez-sanz et al

<sup>۴</sup>- Duote et al

<sup>۵</sup>- Peric et al



وزن گزینه‌ها محاسبه و در یک ساختار قرار می‌گیرند. در واقع در این روش به قضاوت ذهنی، مقادیر عددی اختصاص داده می‌شود و سپس متغیرهایی که بیشترین ارزش داشته باشند مشخص می‌شوند. جهت به کارگیری روش، ضرایب اهمیت معیارها و گزینه‌ها تعیین شد. امتیازات محاسبه و سازگاری به دست آمد. و برای بدست آوردن بردار سازگاری و لاندا ماکس و نرخ سازگاری نیز به روش ذیل عمل شد:

رابطه (۱) وزن معیارها ÷ جمع مقادیر وزنی = بردار سازگاری

رابطه (۲) لاندا ماکس

$\lambda_{max} \div$  مجموع بردار سازگاری (N)

رابطه (۳) شاخص سازگاری

$(N) \div (\lambda_{max} - n) =$  شاخص سازگاری

N= 4

رابطه (۴) نرخ سازگاری  $(R . I) \div (C . I) =$  نرخ سازگاری

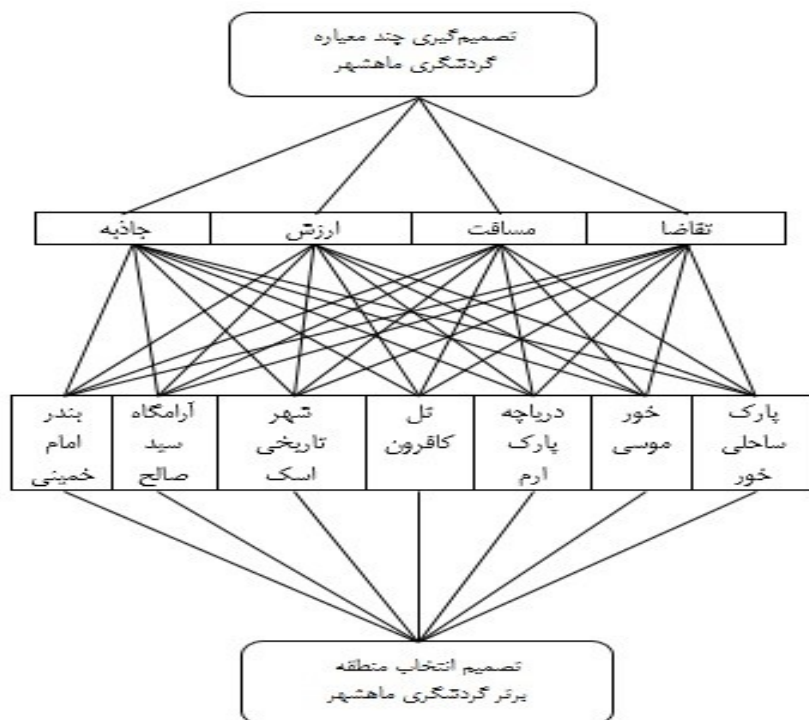
در این روش مبنای قضاوت ۹ کمیت بوده که شدت برتری معیار (i) نسبت به معیار (j) گردید:

جدول ۱- مقیاس ۹ کمیتی ال ساعتی برای مقایسه زوجی معیارها

توضیحات	تعریف	شدت اهمیت
در تحقیق دو معیار اهمیت مساوی دارند	اهمیت مساوی	۱
تجربه نشان می‌دهد که برای تحقیق هدف، اهمیت I بیشتر از J است	اهمیت اندکی بیشتر	۳
تجربه نشان می‌دهد که اهمیت I بیشتر از J است	اهمیت بیشتر	۵
تجربه نشان می‌دهد که اهمیت I خیلی بیشتر از J است	اهمیت خیلی بیشتر	۷
اهمیت خیلی بیشتر I نسبت به J به طور قطعی به اثبات رسیده است	اهمیت مطلق	۹
هنگامی که حالت‌های میانه وجود دارد	-----	۲-۴-۶-۸

ماخذ: saaty-2005

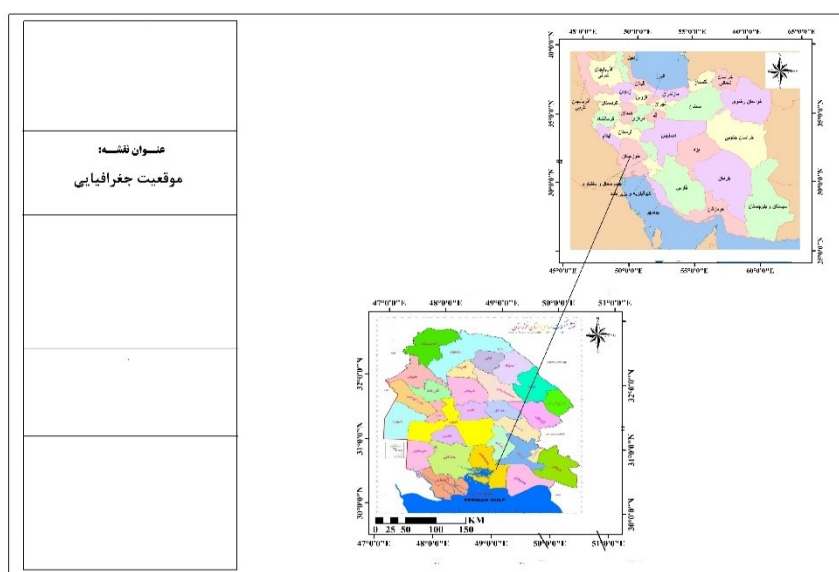
در این فرآیند ایجاد یک ساختاری که اهداف، معیارها و گزینه‌ها را نشان دهد، مد نظر است. در نهایت، با مقایسه زوجی گزینه‌ها و امتیازدهی هر کدام از آنها توسط متخصصین گردشگری، با تعیین امتیاز نهایی گزینه‌ها، اولویت اصلی مشخص گردید. در شکل (۱) مدل مفهومی تحقیق با معیارها و گزینه‌های انتخاب شده منطقه مورد مطالعه را در مورد تصمیم‌گیری چند معیاره گردشگری نشان می‌دهد:



شکل ۱: مدل مفهومی تحقیق

### معرفی محدوده مورد مطالعه

شهر ماهشهر در جنوب استان خوزستان با ارتفاع ۳ متر از سطح دریا واقع می‌باشد. این شهر با طول جغرافیایی ۴۹ درجه و ۱۳ دقیقه و عرض جغرافیایی ۳۰ درجه و ۳۳ دقیقه واقع شده است. این شهر از شمال به اهواز، از غرب به شادگان، از شرق به رامشیر و امیدیه، از جنوب به خلیج فارس و از جنوب شرق به هندیجان محدود می‌شود (شکل ۲).



شکل ۲: نقشه موقعیت منطقه

ماخذ: نگارندگان، ۱۴۰۳





## بحث و یافته‌ها

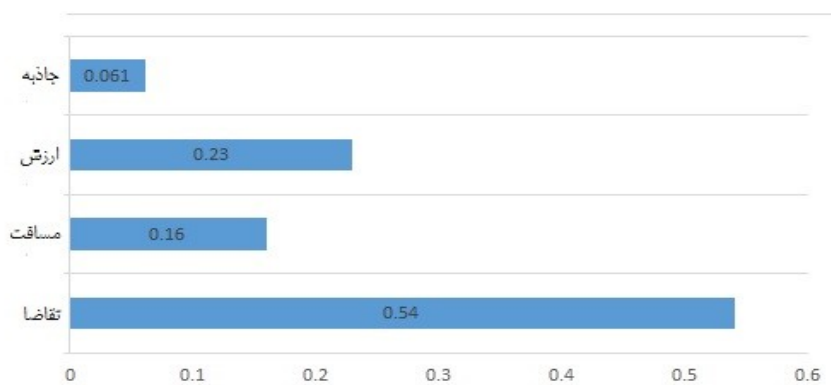
در این مرحله از تحقیق ابتدا معیارها وزن‌دهی و سازگاری هر کدام به دست آمد. تعیین مکان مناسب با استفاده از ساختار سلسله مراتبی بستگی به وجود سازگاری داده می‌باشد. اگر نرخ سازگاری کمتر یا مساوی ۰/۱ باشد، وزن داده شده به معیارها قابل قبول است. در غیر اینصورت بایستی در قضاوت‌ها بازنگری گردد. اولین قدم پس از مشخص نمودن معیارها، جهت انتخاب مناطق مهم گردشگری، تعیین ضرایب اهمیت معیارهای تعیین شده است.

جدول ۲- وزن معیارهای منتخب برای مناطق برتر گردشگری شهر ماهشهر

شاخص	تقاضا	مسافت	ارزش	جاذبه	وزن معیار
تقاضا	۱	۴	۳	۶	۰/۵۳۹۴
دسترسی	۰/۲۵	۱	۰/۵	۴	۰/۱۶۳۳
ارزش	۰/۳۳	۲	۱	۴	۰/۲۳۵۶
جاذبه	۰/۱۶	۰/۲۵	۰/۲۵	۱	۰/۰۶۱۱۳
جمع	۱/۷۴	۷/۲۵	۴/۷۵	۱۵	-----

در جدول (۲) پس از مقایسه زوجی، هر کدام از معیارها ارزش‌گذاری شدند. تقاضا: وجود حداقل تقاضا جهت توسعه پایدار گردشگری منطقه لازم است. ارزش مکان: یکی از مهمترین محرک‌های تاثیرگذار در جذب گردشگری می‌باشد. دسترسی: این عامل بستگی به وجود زیرساخت‌های ارتباطی جهت برقراری پیوند به مناطق مختلف مکان گردشگری دارد.

جاذبه: بدیهی است بین تعداد جاذبه‌های طبیعت گردی و حجم تقاضا ارتباطی مستقیم وجود دارد.



شکل ۳: نمودار ضریب اهمیت معیارهای انتخاب منطقه برتر گردشگری شهر ماهشهر



با توجه به شکل (۲) بین معیارهای جاذبه، ارزش، دسترسی و تقاضای منتخب برای گردشگری منطقه مورد مطالعه، معیار تقاضا با وزن (۰/۵۴) بیشترین اوزان و معیار جاذبه با وزن (۰/۶۰) کمترین اوزان گردشگری را به خود اختصاص داده است.

جهت محاسبه بردار سازگاری وزن هر کدام از معیارها بر مقادیر جمع وزنی معیارها تقسیم شد و برای تعیین لاندا ماکس، از بردار سازگاری بدست آمده میانگین گرفته شد. از فرمول‌های پایین شاخص سازگاری و نرخ سازگاری محاسبه شد.

$$\text{رابطه ۱) } = ۱۶/۴۶۸۳ \text{ بردار سازگاری}$$

$$\text{رابطه ۲) } = ۴/۱۱۷۰ \text{ لاندا ماکس}$$

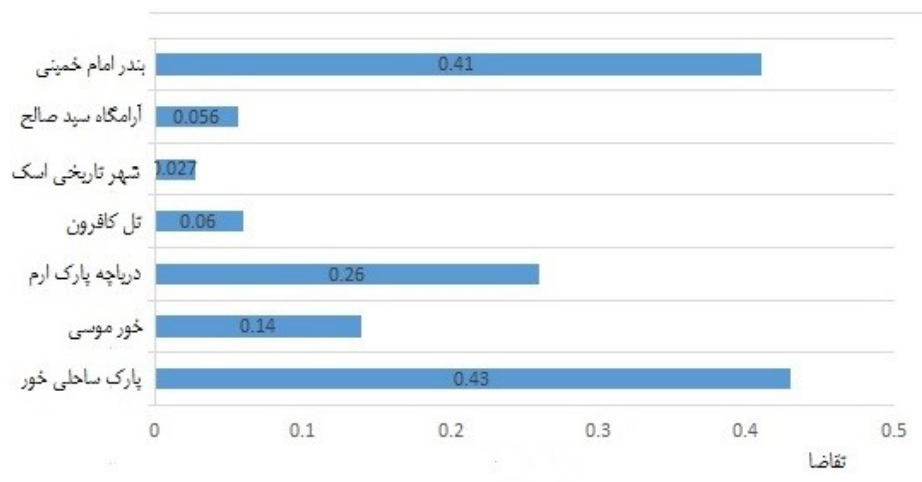
$$\text{رابطه ۳) } = ۰/۳۹۰ \text{ شاخص سازگاری}$$

$$\text{رابطه ۴) } = ۰/۰۴۳۳۳ \text{ نرخ سازگاری}$$

با توجه به اینکه ضریب سازگاری کمتر از ۰/۱ می باشد پس وزن داده شده به معیارها قابل قبول است. در مرحله بعد، معیارها به زیر معیارها یا گزینه‌ها تقسیم و به نسبت زوجی با هم مقایسه و وزن دهی شدند. در نهایت وزن معیارهای اصلی، در وزن زیر معیارها ضرب شده تا وزن‌های غیر نرمال به دست آمد. با نرمالیزه نمودن وزن‌ها، یکی یکی وزن غیر نرمال بر مجموع کل وزن‌های غیر نرمال تقسیم گردید و به این صورت وزن‌های نرمال به دست آمد و نتایج نمودارسازی شدند.

جدول ۳- وزن زیر معیار یا گزینه‌های تقاضا برای گردشگری

وزن زیر معیار	بندر امام خمینی	آرامگاه سید صالح	شهر تاریخی اسک	تل کافرون	دریاچه ارم مصنوعی پارک	خور موسی	پارک ساحلی خور	شاخص
۰/۴۳۲	۰/۲۵	۰/۳۳	۲	۰/۵	۰/۱۲۵	۰/۱۶	۱	پارک ساحلی خور
۰/۱۴۲۲	۰/۲۵	۰/۲	۶	۶	۰/۳۳	۱	۶	خور موسی
۰/۲۶۲۹	۰/۲	۸	۸	۶	۱	۳	۸	دریاچه ارم
۰/۰۵۹۹	۰/۱۱	۲	۳	۱	۰/۱۶	۰/۱۶	۲	تل کافرون
۰/۰۲۶۹	۰/۱۴	۰/۳۳	۱	۰/۳۳	۰/۱۲۵	۰/۱۶	۰/۵	شهر تاریخی اسک
۰/۰۵۶۵	۰/۱۲۵	۱	۳	۰/۵	۰/۱۲۵	۰/۲	۳	آرامگاه سید صالح
۰/۴۰۸	۱	۸	۷	۹	۵	۴	۴	بندر امام خمینی
	۲/۰۷۵	۱۹/۸۶	۳۰	۲۳/۳۳	۶/۸۶۵	۸/۶۸	۲۴/۵	جمع

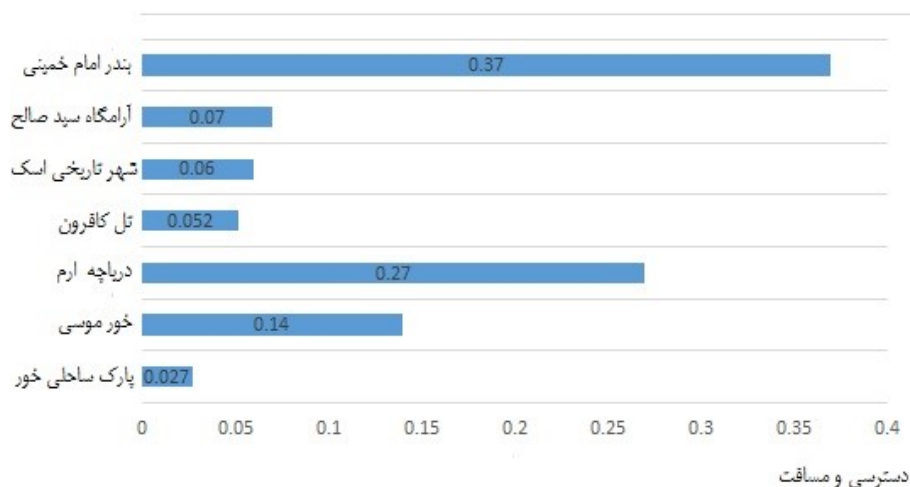


شکل ۴: نمودار گزینه‌های تفاضا برای گردشگری

بررسی گزینه‌ها یا زیر معیارهای گردشگری منطقه مورد مطالعه در شکل (۳) در ارتباط با معیار تفاضا، نشان می‌دهد که پارک ساحلی خور با وزن (۰/۴۳) و شهر تاریخی اسک با وزن (۰/۰۲۷) به ترتیب بیشترین و کمترین اوزان گردشگری را بین همه گزینه‌های منتخب به خود اختصاص داده است.

جدول ۴- وزن زیر معیار یا گزینه‌های دسترسی و مسافت برای گردشگری

وزن زیر معیار	بندر امام خمینی	آرامگاه سید صالح	شهر تاریخی اسک	تل کافرون	دریاچه مصنوعی پارک ارم	خور موسی	پارک ساحلی خور	شاخص
۰/۰۲۷۴	۰/۱۴	۰/۲۵	۰/۳۳	۰/۵	۰/۱۲۵	۰/۱۶	۱	پارک ساحلی خور
۰/۱۳۹۹	۰/۲۵	۱	۶	۴	۰/۳۳	۱	۶	خور موسی
۰/۲۶۷۲	۰/۵	۴	۸	۶	۱	۳	۸	دریاچه ارم
۰/۰۵۲۷	۰/۱۲۵	۱	۲	۱	۰/۱۶	۰/۲۵	۲	تل کافرون
۰/۰۶۲۰	۰/۱۴	۳	۱	۰/۵	۰/۱۲۵	۰/۱۶	۳	شهر تاریخی اسک
۰/۰۶۷۵	۰/۱۴	۱	۰/۳۳	۱	۰/۲۵	۰/۱	۴	آرامگاه سید صالح
۰/۳۶۷۹	۱	۶	۷	۸	۲	۴	۷	بندر امام خمینی
----	۲/۲۹۵	۱۸/۲۵	۲۴/۵۳	۲۱	۳/۹۹	۹/۵۷	۳۱	جمع

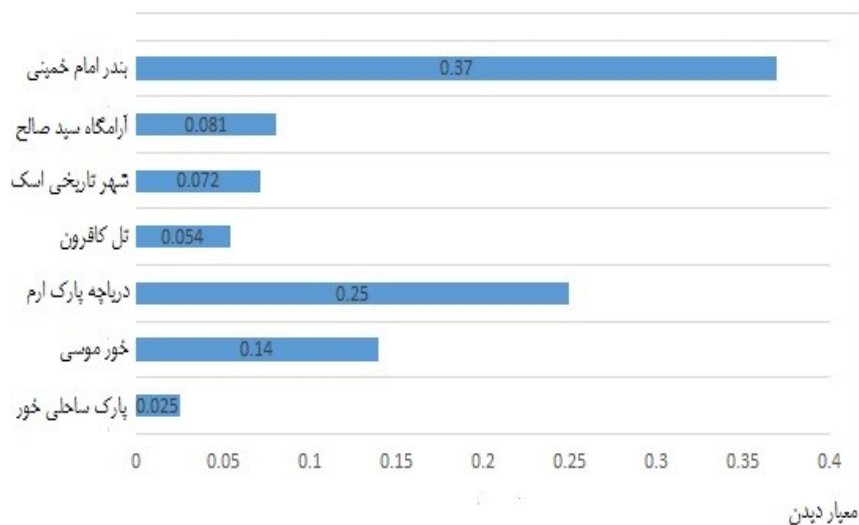


شکل ۵: نمودار وزن زیر معیار یا گزینه‌های دسترسی و مسافت برای گردشگری

بررسی گزینه‌ها یا زیر معیارهای گردشگری منطقه مورد مطالعه در شکل (۴) در ارتباط با معیار دسترسی نشان می‌دهد که بندر امام خمینی با وزن (۰/۳۷) و پارک ساحلی خور با وزن (۰/۰۲۷) به ترتیب بیشترین و کمترین اوزان گردشگری را بین همه گزینه‌های منتخب به خود اختصاص داده است.

جدول ۵- وزن زیر معیار یا گزینه‌های ارزش دیدن برای گردشگری

شاخص	پارک ساحلی خور	خور موسی	دریاچه مصنوعی پارک ارم	تل کافرون	شهر تاریخی اسک	آرامگاه سید صالح	بندر امام خمینی	وزن معیار
پارک ساحلی خور	۱	۰/۲	۰/۱۴	۰/۳۳	۰/۲۵	۰/۲	۰/۱۲۵	۰/۰۲۴۹
خور موسی	۵	۱	۰/۳۳	۵	۶	۲	۰/۲۵	۰/۱۴۵۳
دریاچه ارم	۷	۳	۱	۶	۶	۵	۰/۵	۰/۲۴۹۳
تل کافرون	۳	۰/۲	۰/۱۶	۱	۲	۱	۰/۱۱	۰/۰۵۴۱
شهر تاریخی اسک	۴	۰/۱۶	۰/۱۶	۰/۵	۱	۴	۰/۱۲۵	۰/۰۷۲۰
آرامگاه سید صالح	۵	۲	۰/۲	۱	۰/۲۵	۱	۰/۱۶	۰/۰۸۱۱
بندر امام خمینی	۸	۴	۲	۹	۸	۶	۱	۰/۳۷۲۸
جمع	۳۳	۱۰/۵۶	۳/۹۹	۲۲/۸۳	۲۳/۵	۱۹/۲	۲/۲۷	----

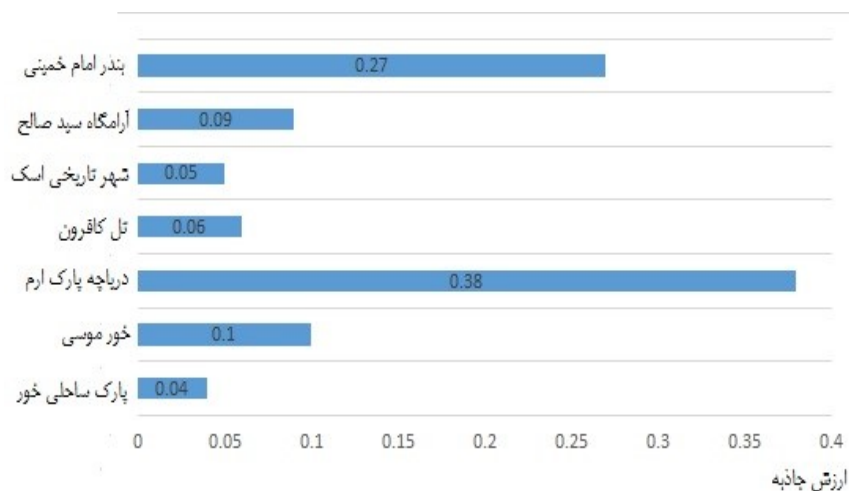


شکل ۶: وزن زیر معیار یا گزینه‌های ارزش دیدن برای گردشگری

بررسی گزینه‌ها یا زیر معیارهای گردشگری منطقه مورد مطالعه در شکل (۵) در ارتباط با معیار ارزش دیدن، نشان می‌دهد که بندر امام خمینی با وزن (۰/۳۷) و پارک ساحلی خور به وزن (۰/۲۵۰) به ترتیب بیشترین و کمترین اوزان گردشگری را بین همه گزینه‌های منتخب به خود اختصاص داده است.

جدول ۶- وزن زیر معیار یا گزینه‌های ارزش جاذبه برای گردشگری

وزن معیار	بندر امام خمینی	آرامگاه سید صالح	شهر تاریخی اسک	تل کافرون	دریاچه مصنوعی پارک ارم	خور موسی	پارک ساحلی خور	شاخص
۰/۰۳۹۴	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۵	۰/۳۳	۰/۱۶	۰/۵	۱	پارک ساحلی خور
۰/۱۰۲۴	۰/۵	۳	۳	۲	۰/۲۵	۱	۲	خور موسی
۰/۳۷۹۶	۳	۴	۷	۷	۱	۴	۶	دریاچه ارم
۰/۰۵۷۶	۰/۱۲۵	۰/۵	۱	۱	۰/۱۴	۰/۵	۳	تل کافرون
۰/۰۴۸۳	۰/۱۲۵	۰/۵	۱	۱	۰/۱۴	۰/۳۳	۲	شهر تاریخی اسک
۰/۰۸۷	۰/۱۶	۱	۲	۲	۰/۲۵	۰/۳۳	۴	آرامگاه سید صالح
۰/۲۶۷۸	۱	۶	۸	۸	۰/۳۳	۲	۴	بندر امام خمینی
----	۵/۱۶	۱۵/۲۵	۲۲/۵	۲۱/۳۳	۲/۲۷	۸/۶۶	۲۲	جمع



شکل ۷: وزن زیر معیار یا گزینه‌های ارزش جاذبه برای گردشگری

بررسی گزینه‌ها یا زیر معیارهای گردشگری منطقه مورد مطالعه در شکل (۶) در ارتباط با معیار ارزش جاذبه نشان می‌دهد که دریاچه پارک ارم با وزن (۰/۰۳۸) و پارک ساحلی خور (۰/۰۴) به ترتیب بیشترین و کمترین اوزان گردشگری را بین همه گزینه‌های منتخب به خود اختصاص داده است. در مجموع، مکان‌یابی دقیق گردشگری، زمانی به درستی انجام می‌گیرد که رویکرد ما از منطقه مورد مطالعه خود، سیستماتیک باشد و همه معیارها و زیر معیارها (گزینه‌ها) و وزن هر کدام از آنها را در نظر بگیریم. با تبعیت از این رویکرد، انتخاب مکان مناسب گردشگری امکان پذیر خواهد بود. بنابراین امتیاز هر مکان، نشان از ضریب اهمیت مکان بوده و در اولویت مدیریت و برنامه‌ریزی است.

جدول ۷- مجموع امتیاز نهایی مکان‌های گردشگری شهر ماهشهر با احتساب ضریب اهمیت معیارها

بندر امام خمینی	آرامگاه سید صالح	شهر تاریخی اسک	تل کافرون	دریاچه پارک ارم	خور موسی	پارک ساحلی خور	گزینه معیار
۰/۴۰۸	۰/۰۵۶۵	۰/۰۲۶۹	۰/۰۵۹۹	۰/۲۶۲۹	۰/۱۴۲۲	۰/۴۳۲	ارزش تقاضا
۰/۵۴۹							وزن معیار
۰/۳۶۷۹	۰/۰۶۷۵	۰/۰۶۲۰	۰/۰۵۲۷	۰/۲۶۷۲	۰/۱۳۹۹	۰/۰۲۷۴	دسترسی و مسافت
۰/۱۶۳							وزن معیار
۰/۳۷۲۸	۰/۰۸۱۱	۰/۰۷۲۰	۰/۰۵۴۱	۰/۲۴۹۳	۰/۱۴۵۳	۰/۰۲۴۹	ارزش دیدن
۰/۲۳۵							وزن معیار
۰/۲۶۷۸	۰/۰۸۷	۰/۰۴۸۳	۰/۰۵۷۶	۰/۳۷۹۶	۰/۱۰۲۴	۰/۰۳۹۴	ارزش جاذبه
۰/۰۶۱							وزن معیار
۰/۳۵۴	۰/۰۷۳	۰/۰۵۲۳	۰/۰۵۶	۰/۲۹	۰/۱۳۲	۰/۱۳۱	مجموع امتیازات

جدول (۷) امتیاز نهایی هر کدام از سایت‌های گردشگری ماهشهر را با احتساب ضریب اهمیت در هر کدام از معیارها نشان می‌دهد.



جدول ۸- رتبه بندی نهایی مناطق منتخب گردشگری شهر ماهشهر

ردیف	منطقه	امتیاز	اولویت
۱	بندر امام خمینی	۰/۳۵۴	۱
۲	دریاچه پارک ارم	۰/۲۹	۲
۳	خور موسی	۰/۱۳۲	۳
۴	پارک ساحلی خور	۰/۱۳۱	۴
۵	آرامگاه سید صالح	۰/۰۷۳	۵
۶	تل کافرون	۰/۰۵۶	۶
۷	شهر تاریخی اسک	۰/۰۵۲۳	۷

در نهایت رتبه‌بندی نهایی مناطق منتخب گردشگری ماهشهر مطابق جدول (۸) نشان می‌دهد که بندر امام خمینی و دریاچه پارک ارم بترتیب با امتیاز ۰/۳۵۴ و ۰/۲۹ با اولویت اول و دوم و شهر تاریخی اسک با اولویت هفتم در رتبه پایین‌تر گردشگری قرار گرفته است.

### نتیجه گیری

در حکمرانی هر منطقه و ارائه راهبرد گردشگری، شناسایی عوامل کلیدی موثر بر توسعه پایدار گردشگری، جزء ضروریات می‌باشد. در این تحقیق بررسی معیارها و زیرمعیارهای گردشگری سندی است که توسعه پایدار گردشگری شهر ماهشهر را هدف قرار داده است. در صورت عدم رسیدن به نتیجه مطلوب می‌توان معیارها و زیرمعیارهای گردشگری منطقه مورد مطالعه را در جهت بهبود گردشگری اصلاح نمود. چرا که توسعه و سرمایه‌گذاری گردشگری بایستی همراه با پیوست فرهنگی، اجتماعی با تاکید بر مساله بهداشت و سلامت ساکنین منطقه و دور از آلودگی زیست محیطی و عدم تخریب محیط طبیعی و انسانی باشد. این تحقیق با هدف تعیین بهترین تصمیم‌گیری مناطق گردشگری شهر ماهشهر انجام گرفت و اولویت‌بندی مکان‌های گردشگری به عنوان بخشی از فرآیند مدیریت شهری در منطقه مورد مطالعه است. با توجه به اینکه مهمترین بخش برنامه ریزی گردشگری بر اساس دسترسی، جاذبه و ... اولویت بندی می‌گردند این معیارها می‌تواند در زمینه اقتصادی اجتماعی و زیست-محیطی جغرافیایی مورد توجه قرار گیرد تا در مورد آنها تصمیم درست اتخاذ گردد. به همین دلیل امروزه از مدل تصمیم‌گیری چند معیاره جهت تبیین مسائل مکان‌ها و اولویت‌بندی آنها استفاده می‌گردد چرا که امکان دخالت چندین تصمیم‌گیرنده با اهداف و معیارها و زیرمعیارها (گزینه‌ها) فراهم می‌شود. در تحقیق حاضر از مدل AHP یا تحلیل سلسله مراتبی با اهداف و معیارها و گزینه‌های متفاوت برای اولویت‌بندی جاذبه‌های گردشگری شهر ماهشهر استفاده شد. در نهایت وزن‌های حاصل شده از روش مقایسه زوجی، ترکیب و وزن نهایی آنها محاسبه شد.

نتایج ضریب سازگاری معیارها نشان داد بین معیارهای جاذبه، ارزش، دسترسی و تقاضای منتخب برای گردشگری منطقه مورد مطالعه، معیار تقاضا با وزن (۰/۵۴) بیشترین اوزان و معیار جاذبه با وزن (۰/۰۶) کمترین اوزان گردشگری را به خود اختصاص داده است. بررسی گزینه‌های گردشگری منطقه مورد مطالعه در ارتباط با معیار تقاضا نشان می‌دهد که پارک ساحلی خور با وزن (۰/۴۳) و شهر تاریخی اسک با وزن (۰/۰۲۷) به ترتیب بیشترین و کمترین اوزان گردشگری را بین همه گزینه‌های منتخب به

خود اختصاص داده است. در ارتباط با معیار دسترسی بندر امام خمینی با وزن (۰/۳۷) و پارک ساحلی خور با وزن (۰/۲۷) به ترتیب بیشترین و کمترین اوزان گردشگری و در ارتباط با معیار ارزش دیدن بندر امام خمینی با وزن (۰/۳۷) و پارک ساحلی خور با وزن (۰/۲۵۰) به ترتیب بیشترین و کمترین اوزان گردشگری، در ارتباط با معیار ارزش جاذبه دریاچه پارک ارم با وزن (۰/۳۸) و پارک ساحلی خور (۰/۰۴) به ترتیب بیشترین و کمترین اوزان گردشگری را بین همه گزینه‌های منتخب به خود اختصاص داده است. در نهایت رتبه‌بندی نهایی مناطق منتخب گردشگری ماهشهر مطابق جدول (۸) نشان می‌دهد که بندر امام خمینی و دریاچه پارک ارم بترتیب با امتیاز ۰/۳۵۴ و ۰/۲۹ با اولویت اول و دوم و شهر تاریخی اسک با اولویت هفتم در رتبه پایین‌تر گردشگری قرار گرفته است.

مکان‌یابی جهت طبیعت‌گردی زمانی تحقق می‌یابد که رویکرد همه‌جانبه و سیستمی از منطقه مورد مطالعه داشته باشیم و همه معیارها و گزینه‌ها و ضرایب هر کدام از آنها را مد نظر قرار دهیم با تبعیت از این رویکرد انتخاب مکان مناسب گردشگری با بهره‌جستن از مجموع امتیازهای هر مکان با توجه به اهمیت معیارها و گزینه‌ها صورت می‌گیرد.

با تفسیر نتایج این تحقیق مشخص شد که تصمیم‌گیری درست معیارهای گردشگری بر روی فعالیت‌های اقتصادی و... اثر گذار بوده و بررسی گزینه‌ها حاکی از این است که معیار تقاضا بر توسعه گردشگری منطقه اثر گذارتر است که مهمترین آن بندر امام خمینی و دریاچه پارک ارم می‌باشد.

نتایج این تحقیق به نتایج تحقیقات پلکانپور و همکاران (۱۳۹۴)؛ عابدینی و همکاران (۱۴۰۱)؛ راهداری و همکاران (۱۴۰۱)؛ بدری و همکاران (۱۳۸۸)؛ سور و همکاران (۱۳۹۱)؛ فتح‌الهی و همکاران (۱۳۹۸)، نزدیک است.

بنابراین با توجه به عوامل و گزینه‌ها و معیارهای گردشگری ماهشهر هر گونه سرمایه‌گذاری و ارائه خدمات به مناطق گردشگری بدون در نظر گرفتن این عوامل، زمینه هدر رفت سرمایه و انرژی، شده و برنامه‌ریزی پایدار و با ثباتی نداشته و با توسعه پایدار همسو نیست.

- تدوین الگوی سیاست‌گذاری توسعه گردشگری ماهشهر بر مبنای جذب سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی

- تحلیل ظرفیت‌های گردشگری شهرستان ماهشهر در نظام سیاست‌گذاری کشور

- حمایت همه‌جانبه دولت در تحقق اهداف تعریف شده

- توجه به سیاست‌های بودجه‌ریزی گردشگری

- تدوین پیوست فرهنگی و گردشگری و تصمیمات گرفته شده سیاست‌های اقتصاد مقاومتی در جهت نهادینه سازی برنامه‌های گردشگری راهبردی

- اولویت بندی اجرای طرح‌های محرک توسعه گردشگری ماهشهر

با توجه به اینکه تصمیم‌گیری از سوی مدیران شهری و گردشگری، موضوعات اقتصادی جامعه را نیز تحت تاثیر قرار می‌دهد، بهتر است جهت رسیدن به یک تصمیم درست و نهایی، نظرات کارشناسان دیگر حوزه‌ها هم مد نظر قرار بگیرد. با توجه به اینکه در این مدل، معیارهای کیفی در فرآیند تصمیم‌گیری مد نظر بوده است و توسعه سیستم تصمیم‌گیری جهت حل مشکلات گردشگری بسیار مفید می‌باشد، بهتر است نتایج این مدل با مدل‌های کمی دیگری نیز ترکیب شده و به بهبود روش ارائه شده کمک نماید و می‌توان یکی از مسیرهای پژوهش‌های آتی در موضوعات مختلف گردشگری باشد.



## منابع و مأخذ

- ۱) ابرار خرم، استعلاجی، علیرضا و تهمینه، دانیال (۱۴۰۳). ارزیابی قسمتی از عرصه های بافت قدیم و معرفی مناسبترین محدوده سازگار با کاربری های تاریخی فرهنگی (مطالعه موردی: منطقه مرکزی شهر همدان)، نشریه اندیشه های نو در علوم جغرافیایی، ۲(۵)، ۴۳-۶۶
- ۲) اکبری، مجید، بوستان احمدی، وحید، انصاری و معصومه، سهرابی، وحید (۱۴۰۱). سنجش جایگاه کشورهای اسلامی از نظر شاخص های رقابت پذیری سفر و گردشگری جهانی با استفاده از روش ماباک، فصلنامه علمی برنامه ریزی منطقه ای، ۱۲(۴۵)، ۱-۱۸
- ۳) اکبری، مهناز، خداداد، مهدی، موسی زاده، حسین و رودگر صفاری، وحید (۱۳۹۵). ارزیابی توان اکولوژیک استان تهران در راستای توسعه اکوتوریسم با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی (GIS) فصلنامه فضای گردشگری، ۶ (۲۱)، ۱۱۷-۱۳۲.
- ۴) بدری، سید علی، و یاری حصار، ارسطو. (۱۳۸۸). انتخاب مناطق نمونه گردشگری با استفاده از روش AHP (نمونه موردی: استان کهگیلویه و بویراحمد)، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، ۲۴(۴)، ۵۵-۸۵
- ۵) پلکانپور، پروانه، بزرگی، مهسا و معین، مهسا. (۱۳۹۴). استفاده از روش AHP جهت سطح بندی مناطق نمونه گردشگری. مطالعه موردی (بازفت، چغاخور و سامان در استان چهارمحال بختیاری). کنفرانس بین المللی تحقیقات علمی و تکنولوژی، ۱۴ دسامبر ۲۰۱۵، کوالامپور، مالزی، ۱-۱۳.
- ۶) چقاجردی، ایمان، مختاری ملک آبادی، رضا و جلیلیان، لعیبا (۱۴۰۱). تحلیل نقش توانمندی های شهرستان های استان اصفهان در توسعه گردشگری ورزشی، مجله علوم جغرافیایی، انتشار آنلاین ۱۲ دی ۱۴۰۱.
- ۷) خانزاده، حامد، رهنورد، فرج اله، بامداد، ناصر و محمود زاده، سید مجتبی (۱۴۰۱). رقابت پذیری گردشگری شهرهای ایران در پرتو مدیریت مقصد، فصلنامه گردشگری و توسعه، انجمن علمی گردشگری و توسعه انجمن علمی گردشگری ایران، ۱۱(۲)، ۷۹-۹۸
- ۸) خیری، ابراهیم، مروتی، مریم، نشاط، اکرم، و سیاحتی اردکانی، غلامرضا (۱۴۰۰). تعیین پتانسیل و تدوین استراتژیک توسعه گردشگری با استفاده از رویکرد تلفیقی تحلیل SWOT و AHP (منطقه مورد مطالعه: منطقه حفاظت شده اشترانکوه)، علوم و تکنولوژی محیط زیست، ۲۳(۱)، ۱-۱۶
- ۹) دارابی، هوشنگ (۱۳۷۲). تصمیم گیری به کمک AHP، مجله مهندسی صنایع، ۱(۲)، ۱۵-۲۴
- ۱۰) دلبری، سید علی و داوودی، سیدرضا (۱۳۹۱). کاربرد تکنیک فرایند تحلیل سلسله مراتبی (AHP) در رتبه بندی شاخص های ارزیابی جاذبه های توریستی، مجله تحقیق در عملیات و کاربردهای آن، ۹(۲)، ۵۷-۷۹

- ۱۱) راهداری، وحید، سفیانیان، علیرضا، پور منافی، سعید، ملکی، سعید، و پورمروان، وحید (۱۴۰۱). ارزیابی چند معیاره قابلیت طبیعت‌گردی به روش خطی وزن دار و ترکیب آن با روش فازی، *فصلنامه علمی پژوهشی گردشگری و توسعه*، ۱۱(۱۱)، ۳۱-۱۹.
- ۱۲) زارعی، مرتضی، فاطمی، سید محمد رضا، مرتضوی، محمد صدیق، قدوسی، جمال، و شراره پور، ابراهیم (۱۳۹۳). انتخاب مکان بهینه گردشگری با استفاده از روش AHP و TOPSIS، (مطالعه موردی، جزیره قشم) اولین همایش بین‌المللی راهبردی توسعه گردشگری جمهوری اسلامی ایران، چالش‌ها و چشم‌اندازها، جهاد دانشگاهی، پژوهشکده گردشگری، ۲۵۲-۳۶۴.
- ۱۳) صادق، زنگنه، منجزی، نرگس، زنگنه، آزیتا و عبدالهی، مهسا (۱۴۰۳). ترکیب رویکرد AHP با GIS برای انتخاب محل دفن نخاله‌های ساختمانی و تخریب (مطالعه موردی: شهرستان هفتگل استان خوزستان)، *نشریه اندیشه‌های نو در علوم جغرافیا*، ۲(۵)، ۸۹-۱۰۸.
- ۱۴) زهره‌وندیان، کریم، احسانی، محمد و خسروی زاده، اسفندیار (۱۳۹۷). رتبه‌بندی مولفه‌های تاثیرگذار بر توسعه صنعت گردشگری ورزشی در ایران به وسیله روش تحلیل سلسله‌مراتبی، *پژوهشنامه مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی*، ۱۴(۲۷)، ۲۹-۴۲.
- ۱۵) سور، انور، ارزانی، حسین، طویلی، علی و اسدی نیلوان، امید (۱۳۹۱). اولویت‌بندی معیارهای موثر در انتخاب مکان‌های مناسب گردشگری با استفاده از تحلیل سلسله‌مراتبی، اولین کنفرانس ملی راه‌کارهای دستیابی به توسعه پایدار (کشاورزی، منابع طبیعی و محیط زیست)، تهران ۱۳۹۱، تالار بزرگ وزارت کشور، کد اختصاصی: ۰۳۳۶-SDCONF01.
- ۱۶) صادقی، طاهر و بهزاد، اردوان (۱۳۹۸). نقش اکوژئومورفولوژی در گسترش پهنه‌های اکوتوریستی با استفاده از مدل‌های AHP و VIKOR، (مطالعه موردی شهرستان اردبیل)، *فصلنامه جغرافیایی فضای گردشگری*، ۸(۳۱)، ۵۷-۷۲.
- ۱۷) عباسی، رسول، معینی، حسین، و سادات نصیری، سمانه. (۱۳۹۹). شناسایی و اولویت‌بندی عوامل موثر در موفقیت برندسازی گردشگری کویری، *مورد مطالعه: دریاچه نمک قم*، *نشریه گردشگری و توسعه*، ۹(۳)، ۱۸۹-۱۷۳.
- ۱۸) فتح‌الهی، فرشته، و استعلاجی، علیرضا. (۱۳۹۸). مکانیابی دهکده سلامت در شهرستان رامسر با مدل‌های AHP و vikor، *فصلنامه جغرافیا (برنامه ریزی منطقه‌ای)*، ۹(۳۵)، ۵۳۳-۵۴۵.
- ۱۹) فیضی‌زاده، بختیار، فتحی، سعید، قراقیه، حمید رضا و پورمرادیان، سامره (۱۳۹۹). ارزیابی میزان آمادگی شهری از نظر گردشگری با استفاده از تحلیل تصمیم‌گیری چند معیار (GIS) مطالعه موردی تبریز، *فصلنامه علمی پژوهشی گردشگری و توسعه*، ۹(۴)، ۱۳۹-۱۵۲.



- ۲۰) عابدینی، موسی، همتی، طاهر، نظافت تکلّه، بهروز و خیاطی، آیلار (۱۴۰۱). ارزیابی توانمندی‌های توسعه گردشگری پایدار ژئومورفوسایت‌های مسیر توریستی سبلان گردنه حیران با استفاده از مدل کومانسکو و مدل پائولووا، فصل‌نامه فضای گردشگری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ملایر، ۱۱(۴۴)، ۱۹-۳۸
- ۲۱) غلامی، زهرا، زیاری، یوسفعلی و اقبالی، ناصر (۱۴۰۰). برنامه‌ریزی راهبردی با رویکرد توسعه گردشگری پزشکی، منطقه ۶ تهران، مجله علوم جغرافیایی، ۱۷(۳۵)، ۴۲-۷۵
- ۲۲) فرهادی یونکی، مجید، و ایمانی خوشخو، محمدحسین (۱۴۰۱). تاثیرگذاری زیرساخت‌های گردشگری در میزان وفاداری گردشگران (شهر اصفهان)، فصلنامه گردشگری و توسعه، انجمن علمی گردشگری ایران، ۱۱(۱)، ۱۲۹-۱۴۲
- ۲۳) مسعودیان، مستوره، و سعیده زرآبادی، زهرا (۱۴۰۱). ارزیابی مولفه‌های موثر در طراحی مسیرهای گردشگری میراثی محور تاریخی فرهنگی و گردشگری جلفا، فصلنامه گردشگری و توسعه، انجمن علمی گردشگری و توسعه انجمن علمی گردشگری ایران، ۱۱(۴)، ۳۳-۴۹
- ۲۴) موحد، علی، امانپور، سعید و نادری، کاوه (۱۳۹۱). بازاریابی گردشگری شهری بر اساس برند یابی با مدل فرآیند سلسله مراتبی (AHP) مطالعه موردی شهر کرمانشاه، مجله برنامه ریزی فضایی، ۱(۳)، ۱۷-۳۶
- ۲۵) نعمتی، ولی، ابراهیم پور، حبیب، مرزبان، سیما و نظافت تکلّه، بهروز (۱۴۰۱). بررسی عوامل موثر بر توسعه گردشگری سلامت در استان تهران با رویکرد آینده پژوهی، فصلنامه علوم محیطی، ۷(۴)، ۵۷۴۶-۵۷۵۶
- ۲۶) هاتقی، سید مرتضی، کوهی حبیبی، نازنین و عبدالهی، الهام (۱۳۹۷). ارزیابی کانون‌های گردشگری مستعد سرمایه‌گذاری با استفاده از مدل یکپارچه آنتروپی شانون فازی و روش ARAS فازی، فصلنامه علمی مطالعات مدیریت گردشگری، ۱۴(۴۸)، ۲۶۹-۳۰۲
- 27) Duate., J.B. Talero-sarmiento., L.H. & Rodarigue- padillat., D.C. (2021). Mehodological proposal for the idendification for tourist routes in a particular region through clustering techniques *Heliyon, NIH Journal*, 7(4), e 06655.
- 28) Lopez-Sanz., J.M. Penelas-Leguia., A. Gutierrez-Rodriguez., p. & Cuesta-Valino. P. (2021). Sustainable Development and Rural Tourism in Depopulated Areas, *Land Journal*, 10, 1-18.
- 29) Peric., C. Dramicanin., S. & Gasic., M. (2020). impact of service quality on satisfaction and loyalty of tourists in rural tourism of sumadija and western serbia. *E conomics of Agriculture*, 67(4), 1071-1086.
- 30) Rosalina., P.D. Dupre., K. & Wang., Y. (2021). Rural tourism: A systematic literature review on definitions and challenges, *Journal of Hospitality and Tourism Management*, Vol. 47 , PP. 134-149.
- 31) Saaty., T. L. (2005). *The Analytical hierarchy Process. Planing Priority, Resource Allocation*, TWS puplication, USA. 15.
- 32) Yang., J. Yang., R. Chen., M.H. (2021). Effects of rural revitalization on rural tourism, *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 47 , 35-45.